

RECENZJA

rozprawy doktorskiej Pani mgr Kingi Turek pt. *Współdziałanie rodziny i ośrodka rehabilitacyjno- edukacyjno –wychowawczego w procesie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka* (ss.269).

Przygotowana na prośbę Dziekana Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Współdziałanie, współpraca jest warunkiem funkcjonowania społeczeństwa, chodzi nie tylko o współdziałanie jednostek ale także grup społecznych i instytucji, których łączy wspólny cel działania. Jest to, szeroko rozumiane, działanie/współdziałanie pozostające w sprzeczności z różnymi obserwowanymi w społeczeństwie działaniami antagonistycznymi, gdzie cele działania są czasami diametralnie różne i osiąmane z zastosowaniem różnych form i sposobów działania. Wiele przykładów, z obserwacji życia społecznego, wskazuje na to iż współcześnie, w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości społecznej, tylko połączona aktywność *sił społecznych* (w ujęciu klasycznej koncepcji pedagogiki społecznej) może przynieść pożądane społecznie efekty. Znaczenie i wartość współdziałania np. w zakresie zdrowia publicznego, współpracy wielosektorowej, środowiskowej, współdziałania rodziców i szkoły etc. akcentują także różne koncepcje naukowe i dokumenty prawne (np. WHO). Jedną z podstawowych kwestii w przedmiotowej kwestii jest świadomość społeczna dotycząca znaczenia wartości współpracy dla realizacji określonych celów społecznych, wychowawczych, edukacyjnych, zdrowotnych, ekonomicznych, ekologicznych i wielu innych na różnych poziomach organizacji społecznej. Stwarzanie odpowiednich warunków dla rozwoju dzieci zdrowych i dzieci z deficytami rozwojowymi jest obowiązkiem rodziny (Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy) oraz państwa poprzez stanowienie prawa i powoływanie odpowiednich instytucji, których celem jest, poprzez różne formy odpowiednio dostosowane do potrzeb dziecka , wspieranie jego rozwoju.

Przedłożona do recenzji praca doktorska wpisuje się w społeczne potrzeby współdziałania w różnych zakresach i obszarach. Składa się z pięciu rozdziałów poza *Wstępem* i *Podsumowaniem*. Struktura podziału treści jest właściwa charakterystyczna dla tego typu prac naukowych. Część teoretyczna pracy to 3 rozdziały, w których Autorka pracy, w oparciu o literaturę przedmiotu analizuje zagadnienia mające bezpośredni związek z podjętą problematyką badawczą. Podstawowe zagadnienia dotyczą rodziny, jej zadań i funkcji ale także zasobów stwarzających możliwości wspierania rozwoju dziecka (1. 3.). Zasoby indywidualne ale i rodzinne stanowią podstawowe źródło inspiracji i motywacji do działania. Każda rodzina stanowi swoisty system wzajemnych relacji i powiązań, jest grupą społeczną o zróżnicowanych zasobach, w sensie obszarów (np. intelektualny, emocjonalny, materialny etc.) ale i ich potencjału, które w określonych sytuacjach zostają uruchomione i zwiększają prawdopodobieństwo osiągnięcia założonego celu swojego działania. Współczesne instytucje wspierające rodzinę w sytuacjach gdy jest taka potrzeba są zadaniowo zróżnicowane i ukierunkowane w swych działaniach na konkretny problem/ problemy (1.4). Te zagadnienia zostały szczegółowo opisane i scharakteryzowane przez Doktorantkę. Wczesne wspomaganie rozwoju jest działaniem o wyjątkowym znaczeniu dla dziecka, u którego diagnoza stanu zdrowia bądź podejrzenie o nieprawidłowości rozwojowe trudno przecenić, daje ono bowiem ogromną szansę na łagodzenie bądź zniwelowanie owych nieprawidłowości rozwojowych, co znajduje także wyraz m.in. w Rozporządzeniu ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 roku (Dz. U. 2017.poz. 1635)- Doktorantka w pełni uzasadniła znaczenie/potrzebę i możliwości podejmowania wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka w różnych instytucjach (np. przedszkolach, szkołach, poradniach specjalistycznych, poradniach psychologiczno-pedagogicznych i innych placówkach) oraz zobrazowała liczbowo ilość dzieci objętych działaniami wczesnego wspomaganie rozwoju wykorzystując m.in. dane statystyczne z terenu Polski -uzyskane z Systemu Informacji Oświatowej. Podała także przykłady innych krajów (np. Wielkiej Brytanii, Portugalii, Szwecji, Niemczech, Francji), wskazując odpowiednie dokumenty Komisji Europejskiej i Światowej Organizacji Zdrowia (WHO). Przykłady te pozwalają skonfrontować rodzime działania w przedmiotowym zakresie z innymi krajami w Europie – w mojej ocenie stanowi to dobre uzupełnienie prowadzonych dywagacji. Współdziałanie jest zagadnieniem, któremu nauki o wychowaniu poświęcają wiele uwagi zwłaszcza w aspekcie wzajemnych relacji rodziny i szkoły gdzie głównym celem jest tzw. dobro ucznia np. w zakresie zdrowia, sytuacji dydaktycznej /nauczaniu i/lub wychowaniu. Doktorantka proponuje autorską definicję współdziałania akcentując przede wszystkim scalanie działań na płaszczyźnie rehabilitacyjno-edukacyjnej,

synergię środowiska rodzinnego i środowiska ośrodka/placówki a celem tych działań jest optymalne funkcjonowanie rodziny oraz progres w rozwoju dziecka w procesie wczesnego wspomagania (str.68), zwracając uwagę także na możliwość wykorzystywania różnych jej form. Autorka pracy umiejscawia współdziałanie w przestrzeni społecznej nawiązując do współczesnego społeczno-ekologicznego modelu zdrowia, który akcentuje wzajemne relacje człowieka ze środowiskiem (rozdz. 2). Ta właśnie koncepcja/model jest właściwie wyeksponowana i uświadamia wyjątkowość, rozległość i wieloaspektowość wzajemnych relacji człowieka ze środowiskiem życia. Rozważania i analizy dotyczące stricte środowiska wychowawczego odwołują się zarówno do klasyków pedagogiki społecznej jak i współczesnych wybitnych pedagogów społecznych. Pisząc o *przestrzeni współdziałania środowisk wychowawczych* (III.3) Doktorantka z pełną świadomością konieczności współpracy środowisk określa jego znaczenie dla rozwoju dziecka. Część teoretycznych analiz oceniam pozytywnie, zarówno pod względem merytorycznym i kompozycji strukturalnej. Doktorantka wykazuje bardzo dobrą znajomość interdyscyplinarnej literatury przedmiotu związanej z problematyką zrealizowanego projektu badawczego oraz potrafi ją odpowiednio/właściwie analizować, zwracając uwagę na to co zasadnicze, podstawowe dla podjętej problematyki badawczej.

Zagadnienia metodologiczne (rozdz. III.) badań własnych spełniają wymogi określenia w pracach naukowych niezbędnych zagadnień: celu, przedmiotu badań ,problemów badawczych i pytań badawczych. Jasno określono cel teoretyczno-poznawczy, w pełni uzasadniony ze względu na oczekiwane efekty współpracy rodzin z ośrodkiem rehabilitacyjno-edukacyjnym (placówka objęta badaniem). Do dwóch problemów badawczych postawiono 34 pytania szczegółowe, słusznie je grupując do określonych zagadnień badawczych, ponieważ w mojej ocenie można było zmniejszyć ich liczbę poprzez sformułowanie pytań nieco je uogólniając. Do tych pytań postawiono hipotezy badawcze (str. 98-102). Zmienne i wskaźniki obrazuje tabela na stronach 106-118. W prowadzonych badaniach zastosowano dwie metody : metodę sondażu diagnostycznego i metodę indywidualnych przypadków i stosownie do nich wykorzystano odpowiednie techniki i narzędzia badawcze. Badania przeprowadzone przez Doktorantkę mają charakter badań diagnostyczno- weryfikacyjnych , szkoda tylko, że nie sygnalizuje/ nie uściśla tego w teście rozdziału metodologicznego , co traktuję jako uchybienie metodologiczne. Badaniem objęto 78 osób, wieloaspektowo scharakteryzowano miejsce badań, co stanowi wymóg w przyjętej metodzie badań - monografii instytucji. W badaniach zastosowano m.in. autorski

Kwestionariusz ankiety dla rodziców (załącznik nr 2), gdzie z obowiązku recenzenta, zwracam uwagę iż: metryczkę umieszcza się, zgodnie z regułami metodologicznymi, na końcu ankiety; w pytaniu nr2 – nie jest właściwe umieszczenie tego samego kryterium wieku dwa razy „ między 20-30 rokiem życia”, „między 30-40 rokiem życia”- ponadto w ankiecie dla specjalistów pyt. nr 2 i 5 (staż pracy)- uznaję to za niedopatrzenie ponieważ w innych pytaniach ten błąd nie występuje np. część I .A np. nr 1,2,5 (kwestionariusz ankiety dla rodziców). W mojej ocenie Doktorantka posiada dobre przygotowanie warsztatowe do prowadzenia badań naukowych.

Wyniki badań i ich analizę prezentuje kolejny rozdział podzielony na części odpowiadające podziałowi , które zostało zastosowane w metodologii badań własnych także narzędziach badawczych (załącznik nr 2 i 3). Doktorantka analizuje proces wczesnego wspomagania w badanej placówce konkludując iż nie wszystkie szczegółowe hipotezy zostały potwierdzone. Natomiast współdziałanie rodziny z ośrodkiem rehabilitacyjno-edukacyjno – wychowawczym analizowano poprzez ukazanie istoty współdziałania, celów i efektów w zakresie wczesnego wspomagania rozwoju dzieci postrzeganej z perspektywy rodziców i specjalistów. W mojej ocenie bardzo dobrym uzupełnieniem prezentacji ilościowych wyników badań jest analiza 5 indywidualnych przypadków. Analiza tych przypadków jest oparta na przestudiowaniu wielu dokumentów (m.in. opinia poradni psychologiczno-pedagogicznej, orzeczenie o niepełnosprawności – jeśli posiada, karta przyjęcia dziecka do zespołu wczesnego wspomagania prowadzonego w placówce, karta świadczeń rehabilitacyjnych). Studium przypadków stanowi w pracy szczególną egzemplifikację problemów badawczych co znacznie podnosi walor badawczy zrealizowanego projektu badawczego. Analiza wyników badań jest logicznie uporządkowana, dająca wieloaspektowy ogląd na ten rodzaj współdziałania aby efekt wczesnego wspomagania rozwoju dziecka był optymalny. W *Podsumowaniu i wnioskach* wskazano implikacje dla praktyki pedagogicznej mające na celu optymalizację działań ukierunkowanych na wczesne wspomaganie rozwoju dziecka. Wyniki badań można wykorzystać nie tylko w praktyce pedagogicznej ale także procesie kształcenia studentów na kierunkach pedagogicznych stosownie do treści programowych określonych przedmiotów. Na bibliografię składa się 325 pozycji. W aneksach zamieszczono wzory autorskich kwestionariuszy ankiety. Warto dodać iż praca jest napisana językiem naukowym właściwym dla nauk społecznych, a prowadzone w niej wywody/analizy są jasne i logicznie

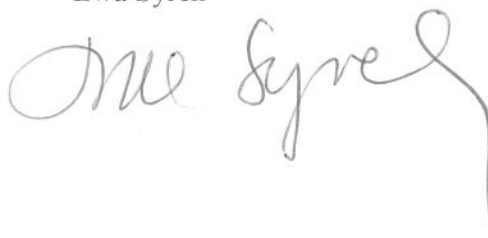

uporządkowane co pozwoliło Doktorantce zachować perspektywicznie w całej pracy główny/podstawowy wątek związany z problemem badawczym.

Wniosek końcowy

W mojej ocenie praca doktorska Pani mgr Kingi Turek pt. *Współdziałanie rodziny i ośrodka rehabilitacyjno- edukacyjno –wychowawczego w procesie wczesnego wspomagania rozwoju dziecka* stanowi oryginalne rozwiązanie problemu badawczego oraz wykazuje ogólną wiedzę Doktorantki w zakresie podjętej problematyki badawczej. W/w praca doktorska spełnia wymogi określone w art.13. 1.Ustawy o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Wniosuję o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Ewa Syrek

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Ewa Syrek', with a long, sweeping tail extending downwards and to the right.